

În dimineața plecării, comandorul Maximov rămăsese pe chei, singur, puțin palid, puțin trist. Era îmbrăcat în mantaua lui neagră, cu mânecile largi, lungă până în pământ, care îl învelea ca o plapumă. Când am ajuns la capul digului, înainte de a lua drumul cu vântul larg spre mare, am mai privit o dată în urmă și l-am văzut în același loc, nemișcat. Negurile dimineții îl învăluiau într-o umbră umedă și opacă. Mi-a făcut un semn prietenesc de despărțire, apoi, în clipa când digul l-a acoperit, a rămas cu mâna apăsată pe piept, gestul cu care își reprima tusea măruntă și uscată. Am mai văzut cum vântul rece îi scu-tura mânios pulpanele largi ale mantalei. Atunci, în timp ce întorceam cârma spre sud, mi-am amintit încă o dată vorbele lui, pe care uneori, mai târziu, în momente de răzvrătire le-am socotit maladive:

„Gândește-te să pleci, nu să ajungi. Ultimul port e foarte departe sau foarte aproape; nu te gândi niciodată la el. Nu calcula niciodată sosirile; nu te supăra dacă te lasă vântul; când te oprești, nu lua prea mult în seamă bucuriile de la uscat, fiindcă ele îți lungesc drumul; fii gata să ridici pânzele în orice clipă. Se poate întâmpla să te prindă furtuna și să nu mai ajungi niciodată; nu te gândi: de ajuns este că ai plecat!”

Peste două ceasuri, strângeam pânzele în micul port al Bugazului. Nadia îmi ajuta să înfășor randa pe ghiu. O uimea și o încânta atât de mult această treabă, încât îmi părea rău că nu aveam mai multe pânze de strâns, ca să le strângem împreună.

— Îmi place marea, cât nu poți să-ți închipui, spunea. Aș vrea să mă fac marinat.

O găsisem rătăcind pe chei, cu picioarele goale în sandale albe, cu mâinile infundate în buzunarele unui pardesiu gri, croit larg, ca un macferlan, care îi dădea o înfățișare băiețească. Apa, luată de vânt de pe crestele valurilor, îi stropea îmbrăcămintea și picioarele bronzate, dar părea că nu-i pasă.

Fiindcă nu se găsea nimeni în port să-mi ajute la acostare, îi zvârlisem parâma pe chei; acum e pe punte, încurcându-și cu tragere de inimă mâinile între ale mele, de parcă legătura aceasta de câneapă ne-ar fi unit de multă vreme.

O dimineață de iulie, cu cerul înalt și pal; vântul a măturat negurile, azvârlindu-le în mare, dincolo de linia vântăci a orizontului. În aerul foarte curat, peisajul se vede până departe, limpede, ca sub un clopot de sticlă: spre apus Limanul, cenușiu, încă mănios, între malul românesc, înverzit cu sălcii scunde și cu stuf, și malul rusesc, retezat în nisip, pustiu și sterp. Spre răsărit marea e argintie în lumina diminetii; pe țărm se văd vile mici, albe, cu acoperișuri roșii pierdute sub salcâmi, iar deasupra, soarele strălucește victorios.

Am făcut ultimul nod; toate parâmele sunt întinse, să nu joace, ghiul e fixat la mijlocul punții, focul e strâns

jos, pe strai; numai în vârful catargului, flamura violetă, triunghiulară, flutură în vânt.

Nadia s-a așezat pe colacul de parâme din prova, cu picioarele adunate dedesubt, în felul turcoaicelor de la Balcic, care așteaptă pictorii, ca pe peșitori; nu m-ar mira s-o cheme Aișhê. Și-a scos pardesiul mohorât; acum a pierdut aerul de ștregar și pare speriată că mi-a venit în ajutor cu atâta îndrăzneală. Peste ochii negri, care adineaori luceau, neastâmpărați, pleoapele s-au lăsat lungi și grele; le-aș asemui cu niște obloane de serai, pentru că nu știu ce se ascunde sub ele.

— Mă cheamă Nadina, reîncepe după ce un timp tăcuse, timidă, îndrăznind în sfârșit să ridice din nou capul, deși de data asta mai sfioasă. Tata îmi spune Dada; mama are alte griji, nu se prea gândește la mine. Fratele meu mă poreclește Leanca, dar nu mi se potrivește; dumeata spune-mi Nadia, așa răspund mai ușor.

Iar după o clipă, șovăind, urmărindu-mă să vadă cât mă va dezamăgi:

— Nu sunt rusoaică, să știi; tata e de la Roman. Doar mama e de la Chișinău... Dar, nici ea nu-i rusoaică; îi spunem Luisa Antonovna numai așa, ca să glumim, fiindcă a făcut școala la Odesa și a învățat rusește.

Îmi ridic părul de pe frunte și o privesc uimit. Nadia a întins un picior, urmând cu călcâiul sandalei dunga de smoală dintre două scânduri ale punții. Are o gleznă subțire, cu pielea atât de fină încât lasă să se vadă o mică arteră, pulsând dedesubt. Își ține mâinile una în alta, pe genunchii goi a căror linie rotundă și inocentă a scăpat de sub marginea rochiei. După o pauză în care și-a mai

adunat curajul, cu privirea sub pleoape, ridică din nou capul; părul de culoarea aramei, îndulcit puțin de soare, îl poartă ridicat în creștet, prins cu un șiret alb, care îi face o pieptănătură nevinovată, nedându-i deloc aerul rafinat al japonezelor. Pe ceafa dezgolită, grațioasă, soarele își regăsește culoarea de bronz auriu a propriilor lui raze arzătoare. Câteva șuvițe buclate îi atârnă pe frunte, fără să-i întunece privirea.

— Mă plimb în port, fiindcă n-am ce face, spune, așteptând să-mi citească în ochi înțelegerea. Mama mă pasențe toată ziua, tata e la Chișinău, cu Stan, dogul lui – am să ți-l arăt în fotografie; fratele meu e aici, la sanatoriu – nu poate să umble. Dacă vrei, am să te duc să-l vezi. Spune, în locul meu nu ți-ai lua lumea în cap?

Sub tonul ei nevinovat, întrebarea e prea gravă ca să-i pot răspunde. O privesc din ce în ce mai uimit.

— Spune, nu ți-ai lua lumea în cap? repetă, cântându-mă pe sub gene, în lumina strălucitoare a soarelui.

Numai când vorbește, arătându-și dinții albi, se vede cât sunt de roșii buzele; altfel, culoarea arâmie a obrazului ars de soare aruncă asupra lor o tentă care le face conturul vag, copilăresc.

Din când în când și le umezește, și atunci gura ei capătă un luciu fascinant.

— Câți ani ai? o întreb deodată, fiindu-mi imposibil să-mi dau seama dacă este o adolescentă sau abia o copilă.

Roșește puțin, își apleacă genele sfioasă. Are șaptesprezece ani. După ce își mărturisește vârsta, nu știu de ce reținută, revine la tonul camaraderesc de mai înainte:

— Mi-am dat bacalaureatul; am terminat cu călugărițele. Tata spune să mă duc la Cambridge. Crezi că e bine? Face să plec așa departe?

Îmi vine să râd, dar tot arunci simt primul val de amărăciune. „Cambridge? mă întreb. Da, e la capătul lumii! De ce te întristează depărtările?”

Nadia se ridică și îmi apucă brațul atât de firesc, încât mi-e rușine că în prima clipă atingerea mâinii ei calde mi-a dat o tulburare nepermisă. Fără pardesiu, cu cordonul strâns pe mijloc care-i rotunjește șoldurile și-i subțiază talia, pare mai înaltă. Acum, sub bluză sânii îi se văd vibrând, supli, liberi, transmitând pânzei toate semnele vieții lor bănuite, dar impenetrabile. Gesturile ei se împletesc și ritmează ca ale unei dansatoare. E o armonie deplină în înfățișarea ei, în tot ce face și ce spune.

— Nu, e o prostie! N-am ce căuta la Cambridge: nu vreau să merg la universitate. Să nu-mi faci morală, ca tata.

Apoi, apucându-mi și mâna cealaltă și apropiindu-se până ce îi simt mirosul părului încins de soare:

— Nu vreau să mă duc la universitate, să nu mai vorbim despre asta. De unde vii? Sunt o bună camaradă, să știi, cred că o să ne împrietenim. Mi-ar plăcea să fiu marină, e ceva care într-adevăr mi-ar plăcea; nu iubesc nimic mai mult decât marea. Rămâi toată vara aici?

Sub acest potop de vorbe îmi vine în minte chipul comandorului Maximov, așa cum l-am lăsat în zorii zilei pe chei, tușind încet, în mantaua lui neagră, bătută de vântul rece al dimineții; în cabină am hărțile pregătite de el, cărțile de navigație, cronometrul...

Spune, rămâi toată vara aici? repetă Nadia, scuturându-mi mâinile, puțin nedumerită de tăcerea mea.

Cum au rămas întredeschise întrebător pe dinții sănătoși și albi, m-aș apleca acum peste buzele ei roșii și aș săruta-o cu o pornire în care s-ar topi, cu religiozitate și cu patimă, tristețea sfâșietoare a atâtor așteptări, a atâtor căutări. Un val de duioșie amară îmi încacă sufletul; ochii mi se scufundă încet într-o apă rece, în care razele soarelui joacă, irizate, ca pe-o sticlă mată, nelăsând să se mai vadă imagini clare, ci doar umbre. Și în această apă se pierd, nu numai liniile decorului, ci și ale timpului. Nu știu ce anume, din mine, ceva care a fost de mult uitat, regăsesc lângă fata asta. E peste puțină să-mi alung emoția. Iată, tremurând în ochi, neclar, catargul; iată flamura violetă, iată cerul, înalt și gol, iată soarele strălucind, iată orizontul vânat. Și aud: valurile care se sparg în bordaj, și scripeții care pentru mine scârțâle melodios, și pescărușii care se întorc din larg țipând. Mă simt, rezemat de catarg și mă recunosc, așa cum m-aș recunoaște, la orice vârstă ar fi să renasc. Dar unde sunt aici? mă întreb, și ce rost are această escală? Cine este fata asta care îmi strânge mâinile ca unui prieten vechi? Despre ce câmp cosit îmi amintește mirosul părului ei încins de soare?

— Spune, rămâi toată vara aici?

Aș crede că o cunosc de undeva. Dacă aș fi avut o soră nu i-ar fi semănat?

Fiindcă nu-i răspund, se trage înapoi nedumerită:

— Hei, unde te gândești?

Pe comandorul Maximov îl cunoscusem într-o toamnă rece când veneam, zgribulit, în orașul de pe Limanul Nistrului, să aduc motorul uzinei electrice a lui Igor Ronsky, cel mai ciudat bețiv din câți am văzut în viață. Eram la o societate de mașini ale cărei treburi nu mergeau prea bine și plictiseala afacerilor proaste o răsfângeam pe nedrept asupra meseriei acesteia tehnice, aride, clădită pe cifre și pe calcule, care stabilea o mulțime de adevăruri despre materiale, despre randamentul lor, dar care nu putea să dezlege unele probleme simple, ale vieții.

În compartimentul strâmt și prăfuit, mirosind acru, a zgură și a fum de locomotivă, cum miros toate compartimentele de trenuri pe linii uitate, întâlnisem pe omul acesta înalt, foarte palid, cu pielea obrazului străvezie, și călătorisem o noapte întreagă împreună. Se întorcea de la Timiș, după un concediu lung petrecut la sanatoriu. Era îmbrăcat cu o manta neagră, groasă, închisă până la gât, cu mâneci lungi, în care își ascundea mâinile friguroase. Avea părul alb, dar nu acesta era semnul bătrâneții și oboselii; poate nici nu era bătrân. Uneori ochii își pierdeau sclipirea, pleoapele cădeau, acoperindu-i pe jumătate; atunci părea sfârșit. Când își revenea, o undă nouă îi străbătea privirea de parcă i s-ar fi vărsat

În sânge un balsam miraculos. Mai târziu am înțeles că își extrăgea din organism cu eforturi, continuu, resturile lui de energie. Atunci întinerea, scânteietor, plin de elanuri, contagios de optimist. Era unul din oamenii aceia fără vârstă, fiindcă bătrânețea li se vede numai când uită s-o ascundă. O boală de plămâni îi uscase obrazul și-i făcuse privirea tăioasă, rece ca de gheață. În timpul revoluției, la Sevastopol, ca să nu-și rupă galoanele cum făceau ceilalți, sărise noaptea peste bord, înotase îmbrăcat până într-o margine uitată a portului și se salvase, fugind în larg, spre sud, pe un mic iaht cu pânze, care rămăsese nescufundat. Trei zile, fără apă și fără hrană, hărțuit de furtună, de sete și de foame, cu hainele îmbibate de apă, rătăcise pe mare, până ce vântul îl dusesese într-un port românesc. Mult timp după această călătorie dramatică zăcuse în spitalul marinarilor, cu amândoi plămânii aprinși.

Bolnav și sfârșit, fără să se vadă, comandorul Maximov îndeplinea acum funcția administrativă de căpitan al micilor porturi de pe Liman. Își încheia astfel, decăzut, o carieră pe care o începuse eroic, traversând Pacificul cu un velier rusesc.

A fost singurul om din orașul acela cenușiu, cu care am legat prietenie. Mașinile uzinei veneau greu; adesea piesele nu erau cele prevăzute și trebuiau trimise înapoi, ca să mărească dezordinea unei întreprinderi parcă în curs de lichidare. Am petrecut acolo, așteptând, zilele nesfârșit de lungi ale unei toamne cu ploăi săcăitoare și o iarnă atât de cumplită, încât, multe nopți, până m-am deprins, am tremurat deznădăjduit, sub păturile reci. Pe urmă am luat obiceiul unor băuturi înspăimântătoare,

mai tari decât gerul și am cunoscut prin ele o foarte păcătoasă fericire lumească.

În dimineața când am sosit acolo, după ce mi-am lăsat lucrurile la hotel, am plecat la uzină, într-o birjă cât o roabă, trasă de un cal slab și trist, ca și omul de pe capră. La sfârșitul drumului știam jumătate din necazurile orașului și birjarul făgăduia să-mi spună restul la înapoiere. N-a fost nevoie, fiindcă le-am aflat pe toate mai înainte, de la Ronsky. De altfel, pe birjar nici nu l-am mai văzut în ziua aceea: cei de la uzină nu s-au lăsat până nu mi-au dat să beau, atât încât nu știu cu ce birjar am plecat acasă.

Stăpânul uzinei era un om mititel, negru, cu fruntea pleșuvă și zbârcită, ca de maimuță, cu pântecul mare și cu picioarele subțiri. Aducea a gorilă, după înfățișare ca și după mișcări; în schimb ochii mari, adânci, cafenii, cu privirea blândă, aveau o căldură atât de omenească încât te înduioșau.

L-am găsit într-o încăpere mare, la biroul uzinei, stând răsturnat în spătarul scaunului, ținând mâinile încrucișate pe pântec, în spatele unei mese acoperite cu cristal, pe care nu se vedeau nici hârtii, nici dosare și nimic din ce se poate vedea pe birouri, ci doar o sticlă rotundă, cu gâtul lung, ca o piesă de laborator. Pe fundul ei băutura rămăsese de două degete, un lichid alb, atât de limpede, încât nu s-ar fi bănuit cât era de tare; alături aștepta un pahăruț cam opacizat, cum sunt paharele din care s-a sorbit multă vreme. M-am apropiat cu toată nevinovăția de această masă și de omul din spatele ei, am arătat planul și hârtiile trebuitoare, apoi, cum socoteam firesc, am cerut

să fiu dus în uzină, ca să marchez liniile terasamentului, fără pierdere de timp.

Acum nu mi se mai pare ciudat că graba mea l-a făcut pe Ronsky să izbucnească în râs.

— Dragul meu, spuse după un timp, abia izbutind să-și stăpânească hohotele, meriți să te sărut, ca pe un inger cuminte și harnic, ce ești.

Îl priveam numai uimit, fiindcă altfel nici râsul, nici glasul lui nu aveau nimic jignitor. Tot hohotind, Ronsky își săltă pânțele și ridicându-se de pe scaun alergă crăcânat la o ușă, în fund, apoi la alta, și încă la una, și le deschise pe rând.

— Veniți, veniți! strigă, bine dispus. Veniți să vă prezint pe inginerul de la București.

Câteva capete apărură în uși. Erau funcționarii uzinei: contabilul Păuca, moldovean de la Huși, înalt, slab, nehrănit — mai târziu am aflat: strângea bani ca să-și cumpere un barcăz, să ducă grâu la Galați —, însurat cu o armeană din partea locului; apoi directorul tehnic, Walter, un neamț mare, roșu la față, foarte miop, cu ochii bulbucăți sub lentilele ochelarilor; și alți câțiva oameni pe care după aceea i-am văzut prea rar, ca să-i mai țin minte...

— Dumnealui este inginerul cel nou, spuse Ronsky, fără să lămurească încă pricina râsului. Dumnealui a sosit cu trenul de 9; aici are planurile...

Se opri și aruncă o privire în jur.

— Hei, Liuda! strigă, bătând puțin nemulțumit cu palma în masă. Unde ești? De ce nu vii cu toată lumea?

Câțiva pași șovăitori se auziră în odaia din fund și o față palidă apărură, nehotărâtă, în prag. Era prima femeie

pe care o vedeam în orașul acesta cu rase amestecate, unde sângele încrucișat creează exemplare stranii. Am întors capul și am privit-o cu o curiozitate care lui Ronsky nu-i scăpă. Alunecă pe după birou și-mi spuse, în timp ce fata se apropia stânjenită:

— E nepoata mea; știe mașina de scris; Păuca o învață registrele.

Apoi la ureche apăsându-mi brațul cu cotul osos și chicotind cu înțeles:

— Dacă îți place, nu-i nicio supărare că mi-e nepoată. Liuda, continuă tare, dumnealui este inginerul de la București. Cred că inginer ca el n-ai văzut tu încă.

Fata se opri rușinată, și obrazul palid i se îmbujoră ușor. Când îndrăzni să ridice capul și să mă privească zăpăcită, ochii ei semănau cu ai unei sălbăticiuni incolțite. Chipul, nu frumos, avea o frăgezime atrăgătoare. În locul părului gălbui, lins pe creștet, o altă pieptănătură i-ar fi făcut pomeții mai puțin ascuțiți și atunci obrazul ar fi părut mai cald. Purta o bluză albastră, închisă până la gât, pe un piept aproape sterp. Sub șoldurile osoase, picioarele se desenau prin fustă, poate prea groase și prea scurte; mai târziu aveam să văd altele la fel, pe străzi, pe la colțuri, prin case, ca o caracteristică a locului; nu urâte: puțin prea pline și prea scurte, cu ciorapi groși, aspri, cu pantofi sărăcuți, picioare foarte femeiești totuși, și foarte generoase.

— Acum, că l-ai văzut cu toții, continuă Ronsky, cred că nu-i dați voie să se apuce de treabă, înainte de a ciocni un pahărel cu noi.

Și întorcându-se cu fața plină de bucurie spre mine, continuă:

— Dragul meu, trebuie să afli mai întâi frumoasele noastre obiceiuri; noi aici nu începem o treabă, până nu bem aldămașul. Că și dracu' face aldămaș, când ne înhață și ne duce în iad, pe lumea cealaltă. Așa, încaltea să știm de ce am trăit.

În felul acesta am cunoscut primii oameni din oraș. Ronsky porunci numaidecât să se aducă băutura. Mi se făcea o primire atât de neașteptată, atât de caldă și de prietenoasă, încât era peste putință să nu mă zăpăcesc. M-am pomenit ciocnind paharul, cu Ronsky, cu contabilul, cu Walter, cu Liuda și cu ceilalți, și după oameni am cunoscut băuturile lor, rachiurile înspăimântătoare, pe care ei le beau cu seninătate, cum ar bea apă de izvor.

După rachiuri se aduse, fără să bag de seamă cum se trecea de la una la alta, vin rece, de la gheață, pregătit dinainte încât aș fi putut crede că se așteptau să sosesce și erau nerăbdători să mă cinstească. Mai târziu am aflat că la Ronsky sticlele cu vin stăteau întruna gata să fie destupate, cum stau tunurile, la război, gata să tragă...

Și, pe negândire, de unde începusem să ciocnim în picioare, ca oamenii grăbiți, după un timp m-am văzut la un loc cu ceilalți, așezați în jurul biroului, pe care se grămădeau farfurii, sticle și pahare, cum se grămădesc hârtiile pe masă la un congres unde se pun la cale mari prietenii și afaceri.

— Noi avem aici obiceiuri rusești, spunea Ronsky, mestecând plin de fericire, ca și când sediul fericirii lui ar fi fost în fălci și în stomac; obiceiuri rusești, sănătoase. Rușii, dragul meu inginer, află de la mine, nu beau mult, ci des...

De la un timp am început să înțeleg ce înseamnă fericirea lor; mi s-a părut că ferestrele largi se luminează deodată, deși soarele n-avea cum să iasă din nori; în creier mi s-a lăsat o căldură dulce, și îndată am auzit în cap acordurile unei muzici vrăjite. Împins de un curaj necunoscut, am început să desert paharele, cu tragerea de inimă a începătorului conștiincios.

— Ești omul nostru! striga uimit Ronsky. Omul nostru! Strașnică școală ai urmat la București!

Am băut încă un pahar, și încă unul, pe urmă am lăsat mâna fierbinte în poala Liudei.

— Acuma să începem cu adevărat aldămașul! am băiguit, fără să recunosc nimic din mine.

Și-am mai auzit pe Ronsky aprobând, în hohote:

— De bună seamă, dragul meu; să fie aldămașul întreg!

După aceea cred că am alunecat cu capul greu pe umărul Liudei, în timp ce cu mâna încercam, dezgustător, să-i cuprind coapsele pe sub cămașa de pânză aspră. Aveam, cu toată beția, intuiția că nimeni nu mă dezaprobă.

M-am trezit în amurg, cu ochii umflați, cu fruntea asudată, în patul de la hotel, îngust și înalt. M-am dat anevoie jos și am alunecat până la ușă, împleticindu-mă, ca să strig pe cineva, pe sala pustie cu ecou de criptă. A venit Grișa, hotelierul, tropăind; aducea de afară tot frigul și umezeala toamnei; camera s-a făcut deodată și mai rece.

Când i-am spus că frigul mă răpune, că nu pot îndura umezeala pereților neîncălziți, Grișa m-a privit neîncrezător. Era pe la începutul lui noiembrie și acolo, până spre Crăciun, nu se făcea focul decât la spitale. L-am rugat să

aducă un braț de lemn; apoi, neîndrăznind să fac ceva înainte de a simți căldura, m-am îndreptat spre fereastra peste care se lăsase pânza fumurie a amurgului de toamnă. În curtea hotelului, sub cerul vântat și scund, căzut parcă pe acoperișurile caselor, în ploaia mărunță care tocmai începuse să se cearnă, o femeie spăla rufe. Din albie se ridicau aburi albi, și vântul li risipea într-o clipă.

Cum stătea aplecată cu spatele spre fereastră, picioarele femeii se vedeau albe, până la jumătatea coapsei; semănau ca ale Liudei: vânjoase, primitive, ca niște trunchiuri de arbori, crescute din pământul ud, și aveau, în linia lor groasă, o feminitate îndârjită, ca un semn permanent și neascuns al rostului lor lumesc. Mai târziu trebuia să înțeleg că picioarele spălătoresei făceau parte din peisaj, ca picioarele asemănătoare ale multor femei de acolo, și că funcția lor, întruna atârătoare, ca al unor organe destinate nu atât mersului cât dragostei, completa climatul locului.

După o oră, peretele, spre ușă, a început la sfârșit să se dezmoștească. Acolo, sobele se făc în zidurile caselor, la colțuri, pentru a se încălzi mai multe odăi deodată. Atunci am auzit zgomot pe sală, apoi în odaia de alături. Am deschis ușa nedumerit. Coridorul era foarte întunecos, și în gura sobei jăraticul punea o culoare roșie atât de prietenoasă și promițătoare, încât mi-am simțit sufletul induioșat, ca în unele seri de iarnă ale copilăriei, când imi descifram un viitor foarte cald în flăcările adormite ale căminului.

Am zâmbit, puțin trist, puțin vesel: familia hotelierului se muta în camera vecină, să nu se piardă căldura zadarnic. Se întuneca; afară continua să plouă și femeia cu picioarele albe încă spăla rufe în albie.